

Eitt rættvíst gjald fyri brúk av náttúrutilfeingi hjá alivinnu

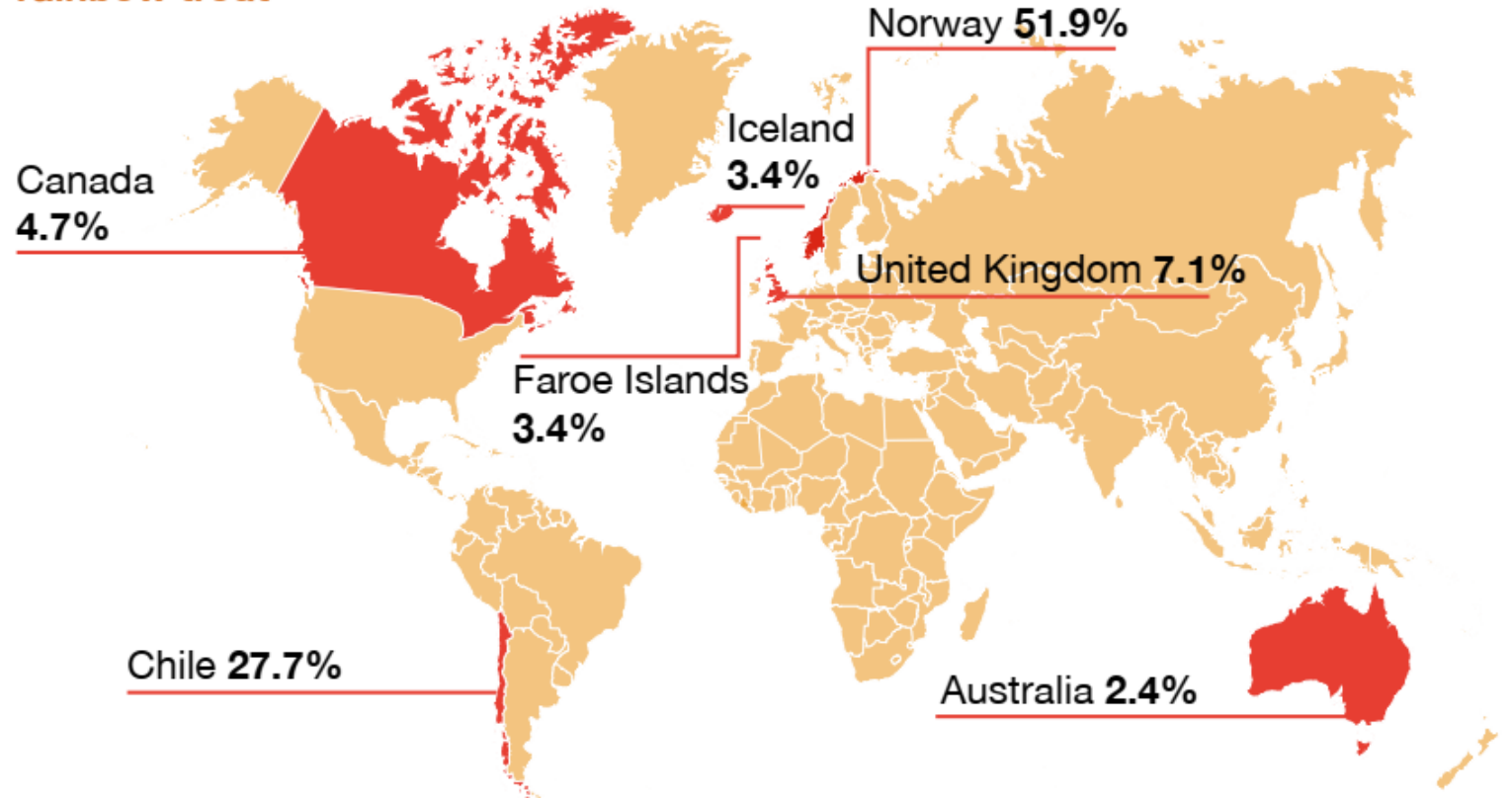
Vitan til varandi aling

Hans Ellefsen 8 November 2024

Í samstavi við Dan Bromley, Hera á Rógvi og Anders Skonhoft

Størstu framleiðarar av laks í heiminum

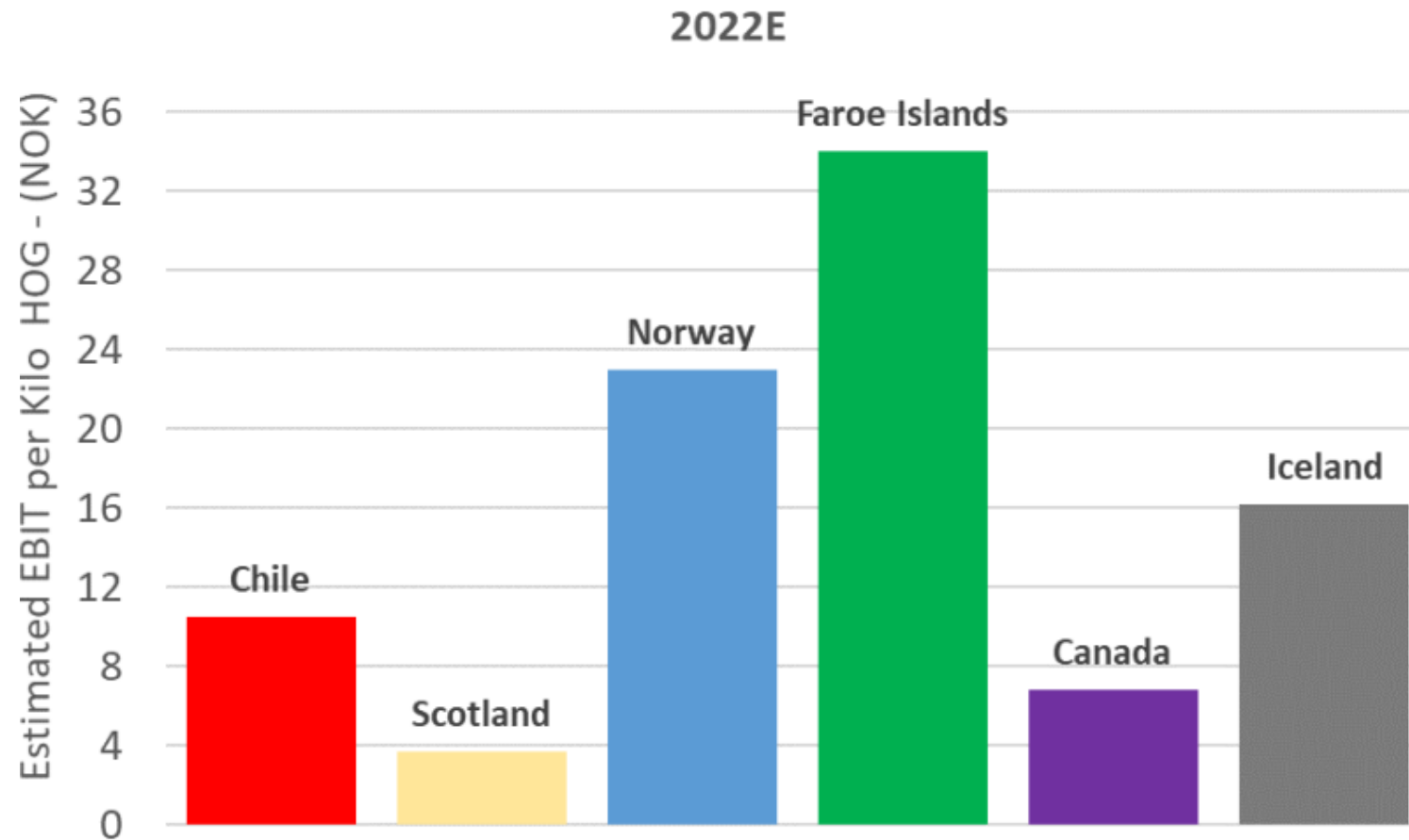
Percentage distribution of the largest producers of Atlantic salmon and rainbow trout

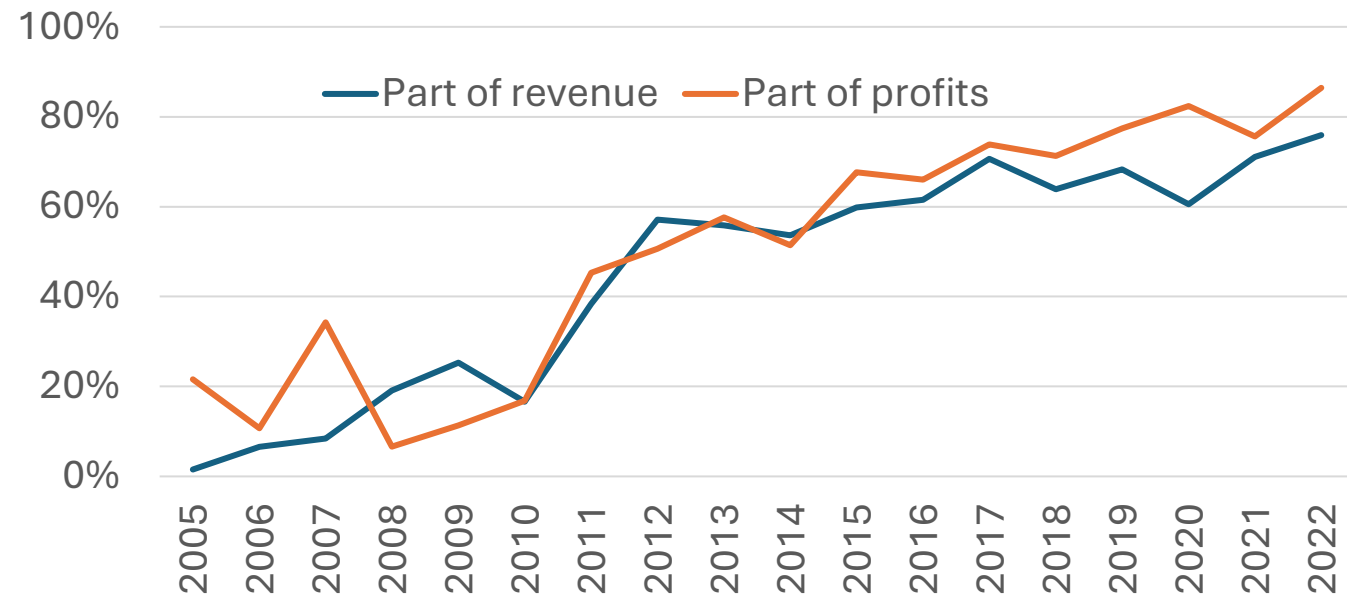
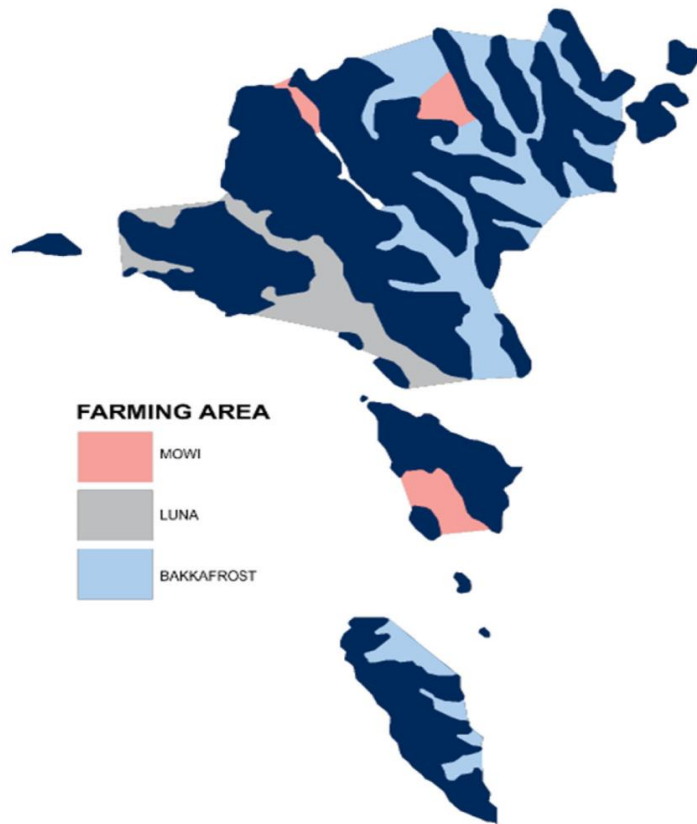
Príspremia hjá føroyskum laksi í mun til Noreg

Mett yvirskot pr. kg laks

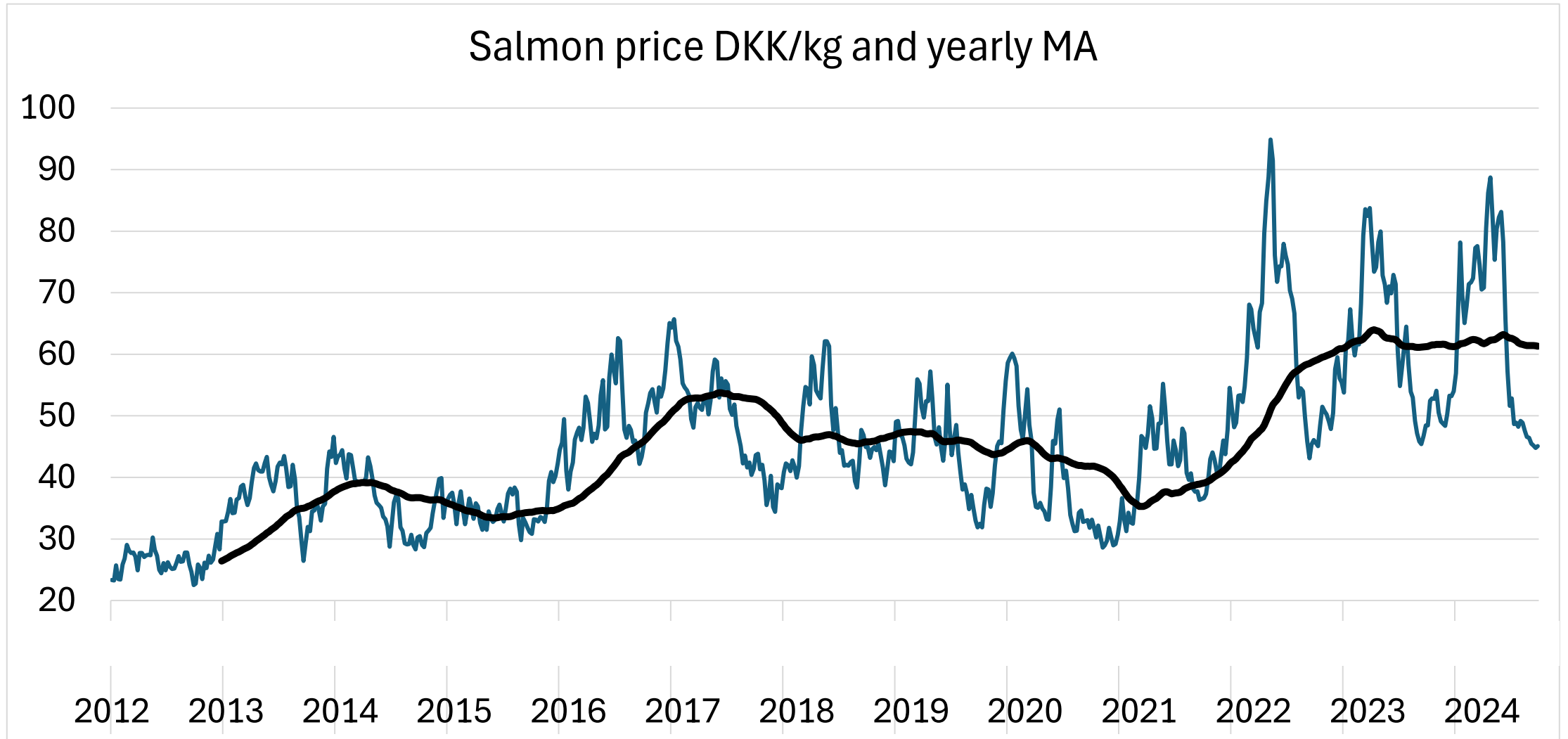

Bakkafrost hevur størst marknaðarpart

70% of salmon farming in the Faroes is foreign owned

Laksaprísurin øktur seinnu árinu (52 viku miðal)

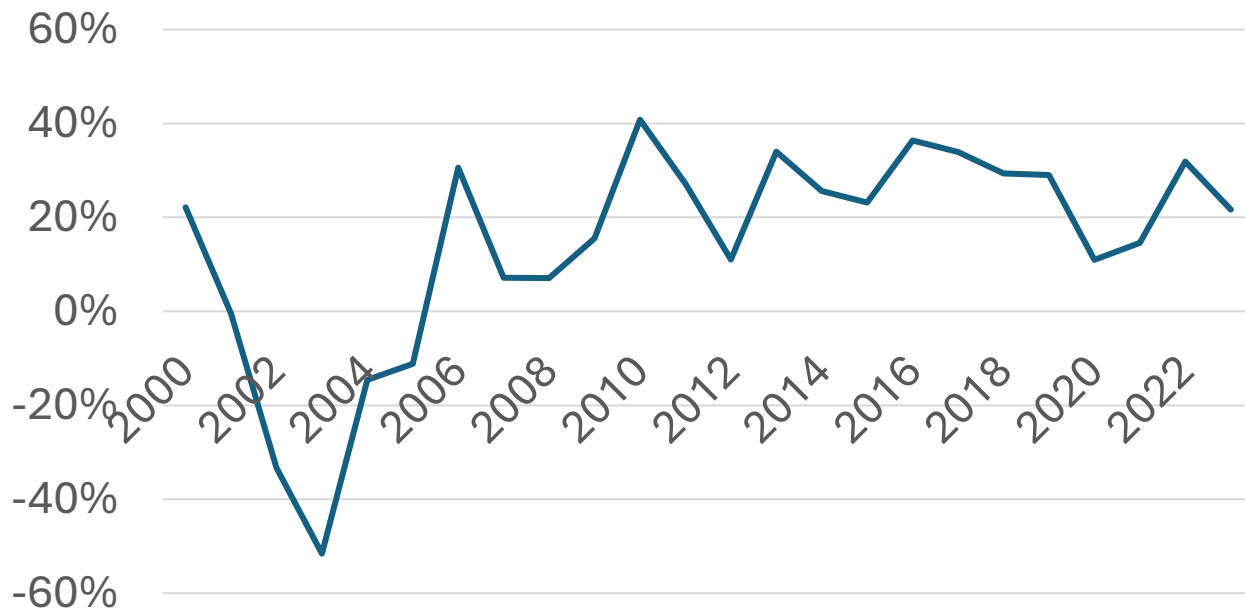

Kelda: Fishpool

Úrslit fyri føroysku alifeløgini

- Úrslit fyri sjógvaling í Føroyum er gott
- Miðal yvirskot (áðrenn skatt) í mun til umsetning er 30% 2013-2023 (minus árin 2020-2021) og landskassin hevur fingið inntøkur av aling

Profit margin

Kelda: Hagstovan

Income to the government

Kelda: Fíggjarlógir

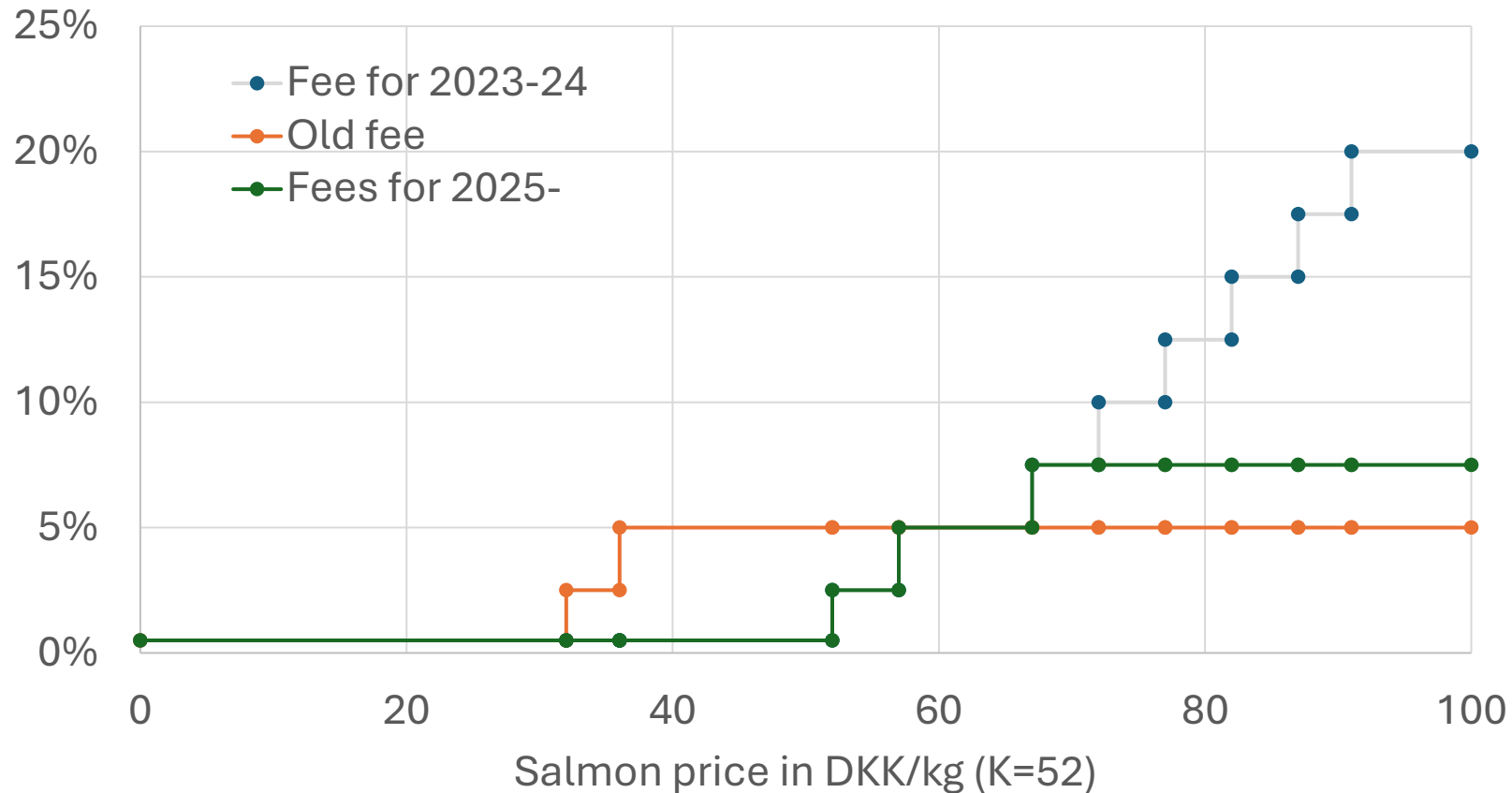
Framleiðslu faktorar

- Fýra framleiðslu faktorar
 - Kapitalur (renta)
 - Eigarar (profittur)
 - Arbeiðsmegi (lønir)
 - Náttúran (tøkugjald)
- Hvør framleiðslu faktorur skal hava sítt marknaðar-baseraða gjald
- Kapitalurin og arbeiðsmegin fær sítt marknaðar-baseraða gjald í dag
- Eigarin fær gott gjald, meðan náttúran fær tað vit, kalla tøkugjöld

Gjæld í Noregi og í Føroyum

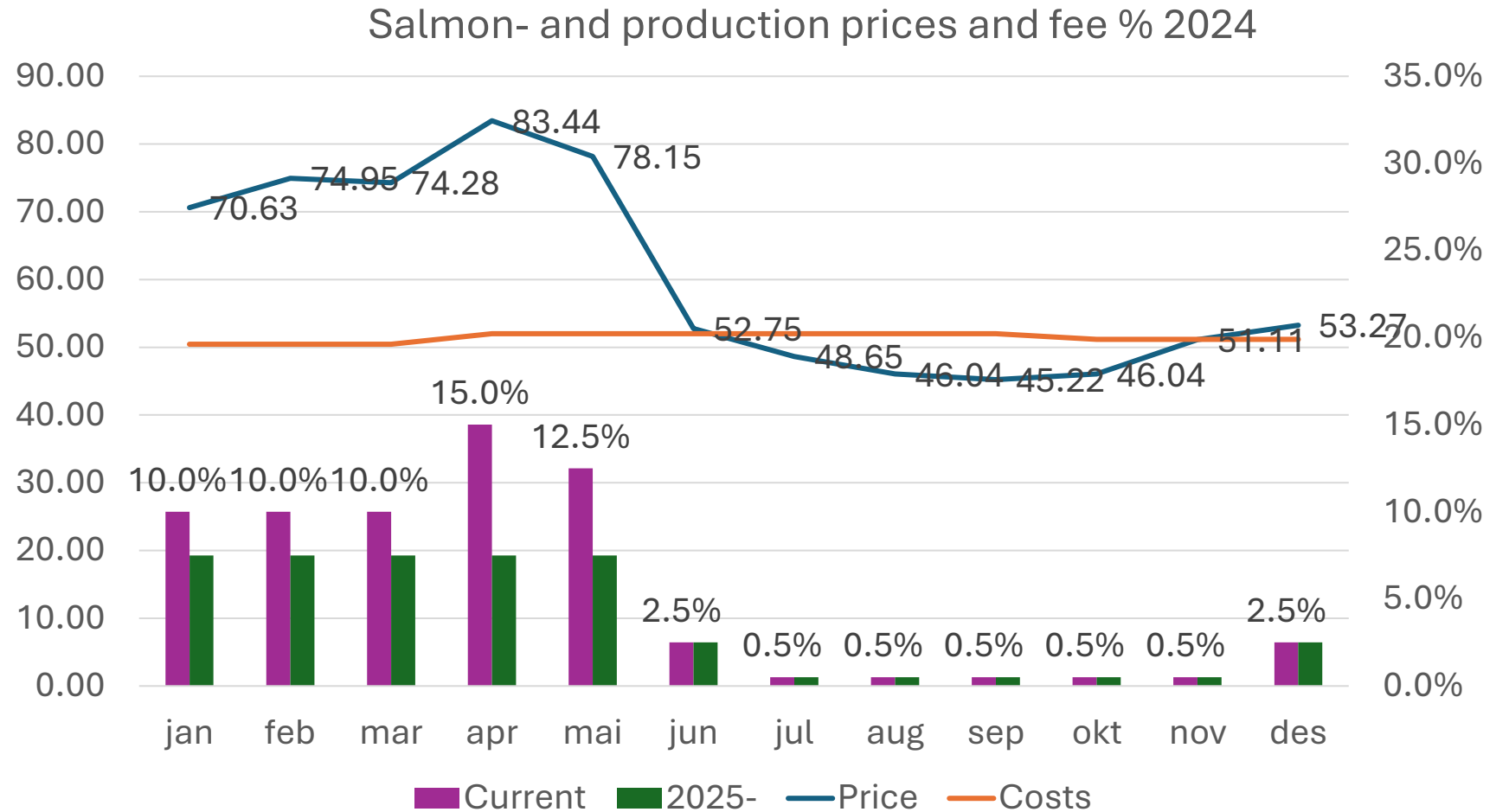
- Politikarar hava gjørt nakrar lógir til at áseta gjald á laksa aling í Føroyum og í Noregi
- Í Noregi avgjórði stjórnin í 2023 at áseta ein eyka skatt á 40% til alifeløg (skattanevndin vildi hava 60%). Men tá tað kom úr tinginum har var tað minka til 25% eyka skatt
- Í Føroyum ásettu vit fyrst gjæld í 2014, sum vóru baserað á heims marknaðar prísir. Í 2023 fóru vit yvir til, at feløgini sjálvi skuldi rapportera kostnaðin og eina ‘trappu’
- Í 2025 verður tað eisini tikin ein eyka partafelagskattur á 8%

Tøkugjöld í Føroyum

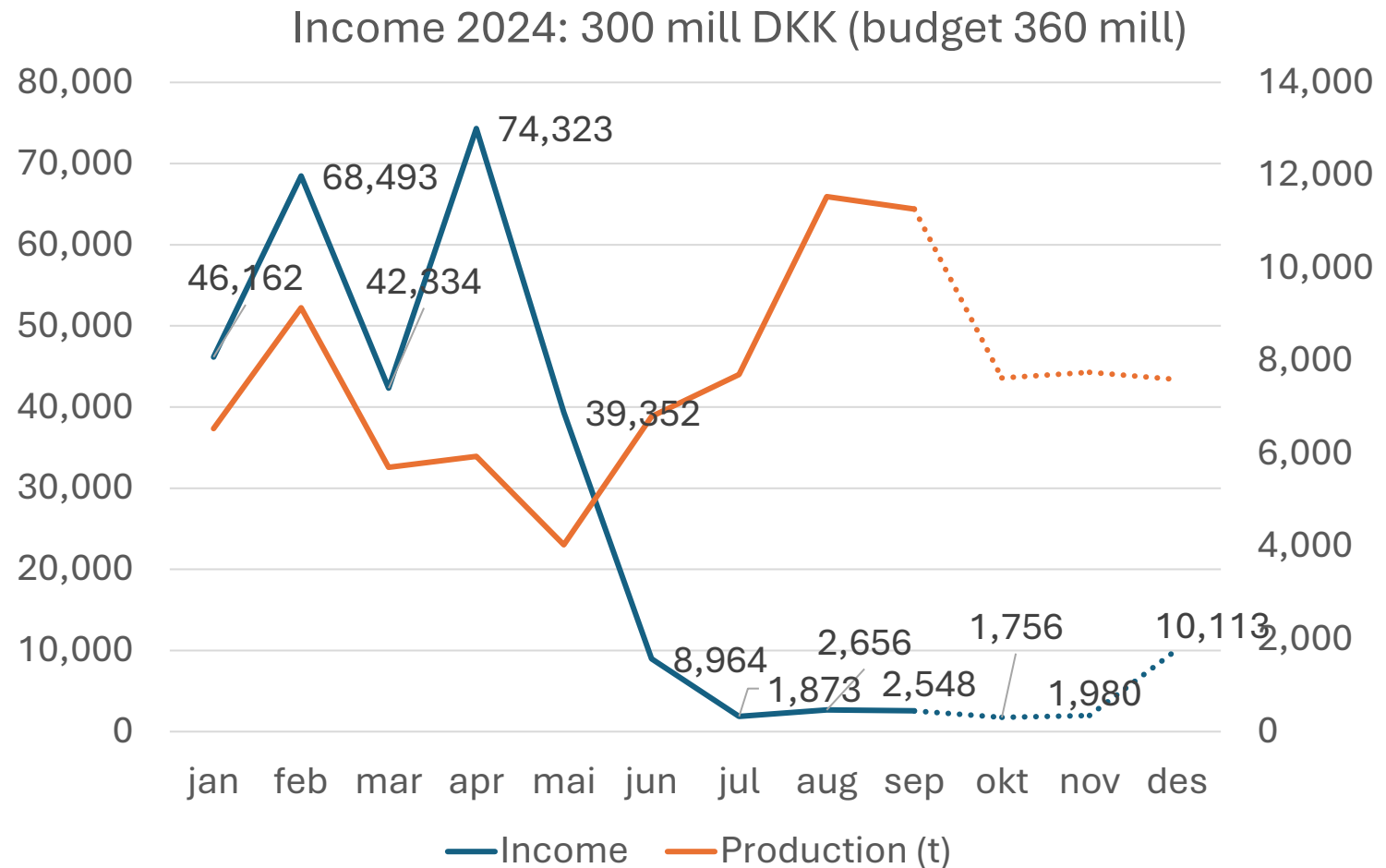
Umframt tøkugjöld, skulu alifeløg í 2025 gjalda 8% eyka partafelagsskatt

Hvat gevur tøkugjaldið í 2024 í %?

Inntøka hjá landskassanum í 2024

- Fíggjarlógin sigur 360 mió. kr.
- Kemur nokk ikki meira enn 300 mió. kr. inn í ár

Trupulleikar við núverandi skipan í NO og FO

- Búskaparfrøðiliga gevur tað ikki meining, at gjaldið er eftir útreiðslur
- Náttúran eigur at fáa sítt marknaðargrunndað gjald (uppboðssøla?), líkasum hinir faktorarnir (arbeiðsmegin og kapitalurin)
- Í Føroyum gevur skipanin óvissu um, hvat feløgini skulu gjalda, og tað almenna er bangin fyri ‘skattahugsan’
- Í Noregi hevur tú eina skipan við ‘norm-prísum’, men hvussu skulu teir ásetast?
- Í Føroyum er ikki ætlanin við nakrari tílíkari skipan

Ein annar háttur at fáa inn tilfeingisrentuna

- Hvat við at áseta eitt leigugjald, sum alivinnufyrirøkur skulu rinda fyri at nýta føroysku firðirnar?
- Firðirnir verða samanbornir við landbúnaðarjørð og hava trýggjar týðandi búskaparligar fyrimunir:
 - Teir eru væl egnaðir til at fáa skjótan fiskavøkstur
 - Teir veita vernd móti tí opna havinum
 - Teir taka ímóti dálking frá alibrúkunum
- Hesi virði eiga at verða endurgoldin við eini gjøgnumskygdari gjaldsskipan

Fyrirminir við hesi skipan

- Eingin tørvur er á at kanna allar roknskapir hjá fyrítøkunum og finna normprísir
- Núverandi leistur vil altíð geva ein konflikt millum tað almenna og alifyritøkurnar
- Við hesi skipan fer tað almenna ikki, ella í sera avmarkaðan mun, at deila marknaðarváðan við laksa prísum og kostnaði
- Gevur støðuga inntøku til landskassan og ein støðugan útreiðslupost fyri fyrítøkurnar, sum eitt leigugjald er

Niðurstøður

- Føroyskur laksur fær (enn) hægri prís enn laksur úr øðrum londum, og loyvini í Føroyum eru avmarkað. Hetta førir til eyka stóran vinning hjá føroysku alivinnufyrirkunum
- Verandi máti hjá tí almenna til at taka inn tann eyka vinningin kann fáa fyrirkurnar at broyta atferð. Og har fer altíð at vera ein konflikt millum tað almenna og alifyrirkurnar, hvussu nógv takast skal inn
- Hví ikki heldur nýta leigugjöld fyri nýtslu av firðinum? Ein rættvís skipan, tí vit deila út til nakrar alarar, sum fáa atgongd at ala
- Her er tó eisini ein konflikt um, hvat leigan skal verða, men í minni mun enn verandi skipan